

september
2018

DE ROSDOEK

167

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT – VIII

Pierre Panken/Harrie Grielen

EEN SERGEANT ARTHUR FRASERPAD IN DUIZEL

Frans Teunis

DE DUVEL OP Z'N STAART GETRAPT

Harrie Grielen

ONGEWOON BEZOEK OP MOLENVELD

Theo van der Aalst
Kees Cornelissen/Frans Teunis.

VAN HEUGTEN Uit een oude doos

VAN TREKKEN EN STOTEN Piet van Woerkum

*De Rosdoek is een uitgave van Heemkundige
Studiekring "De Acht Zaligheden"*

ISSN 1384-086X

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT – VIII

Pierre Panken/Harrie Grielen.....**3**

EEN SERGEANT ARTHUR FRASERPAD IN DUIZEL

Frans Teunis.....**10**

DE DUVEL OP Z’N STAART GETRAPT

Harrie Grielen.....**17**

ONGEWOON BEZOEK OP MOLENVELD

Theo van der Aalst, Kees Cornelissen en Frans Teunis.....**22**

VAN HEUGTEN

Uit een oude doos.....**27**

VAN TREKKEN EN STOTEN

Piet van Woerkum.....**28**

voorpagina: Schotse militair: sergeant Arthur Fraser.

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring “De Acht Zaligheden”.
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in december 2018.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

P. Frints, Eersel, 0497 - 512197

H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897

A. Biezen, Eersel, 0497 - 513578

E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Lay-out, Jos Castelijns, Eersel, 0497-517569-jcgrafisch@chello.nl

Secretariaat:

E. Lavrijnsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 – 843909

E-mail: info@hskdeachtzaligheden.nl

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

Mededelingen van het bestuur en/of agenda AIV ontvangt u per e-mail of zijn in te zien op onze website.

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT – VIII

Eersel Markt 29-33 : Een waaier van divers gebruik

In het begin van de kadastrale boekhouding, vormen de latere Markt 29-33 nog één geheel. Gesplitst wordt er pas bijna een eeuw later. Daarover verderop meer. In 1832 staan de percelen F 105, 106 en 107 huis, erf en tuin samen groot 10.03 are. Ze zijn op naam van Laurens Goudsmits, koopman te Lommel.

Vanouds: bakkerij

Goudsmits verkoopt dit geheel door aan Norbertus Henricus Hie(ij)ronimus Vinken c.s. in Eersel. Vinken overleed te Eersel op 29-10-1833 en korte tijd erna – in 1835 – overleed ook zijn vrouw Anna Maria Niesten. Het geheel komt, onbekend is wanneer precies, in bezit van Jan Francis of Franciscus Knapen, bakker te Eersel. Knapen is er op 09.01. 1808 geboren en overlijdt er 08.06.1847. Hij trouwde in 1838 in Bergeijk met de Bergeijkse Cornelia Henselmans (abusievelijk Heuvelmans). Bakker Knapen koopt van Franciscus Johannes Vinken, landbouwer in Eersel, nog het perceel F 104, weiland groot 15.60 are erbij. Eerder was dit van de Erve-Lambert Intens te Eersel. Zoals gebruikelijk wordt er weer wat bijgebouwd en dientengevolge worden de percelen nrs 106 en 107 verenigd. Het resultaat en de eigendom is dan als volgt: F 104 weiland groot 15.60, perceel F 105 tuin groot 05.20 en het nieuwe perceel 745 huis, stal, schuur en erf groot 04.83 are. Tot zover is het redelijk goed te volgen, maar dat wordt anders.

Bij Cornelia Aarts-Maas maar ook bij Aarts-Henselmans (1e huw. van Franciscus Aarts en 2e huw. van Cornelia Henselmans) speelt de handelings-(on)bekwaamheid van de gehuwde vrouw een rol. Bij vererving komt het onroerend goed dan steeds op naam van de betreffende echtgenoot. We gaan dus eerst kijken naar de familie Aarts en zien daarna wel hoe het onroerend goed en de tenaamstelling daarvan volgt. Bij Aarts komen we terecht met een kleine omweg.

Jan Maas - van wie we (bijna) niets hebben kunnen achterhalen - heeft een dochter Cornelia. Zij is geboren te Riethoven en overleed in 1819 te Eersel. Cornelia Maas huwde te Eersel op 19-07-1801 (r.k. trouwboek) met Hendrik of Hendricus Aarts uit Westerhoven. Zij is overleden te Eersel in 1834. In de successie-memorie van Cornelia staat dat Hendrik Aarts optreedt als vadervoogd over zijn vijf minderjarige kinderen. Die worden (onduidelijk) opgesomd als Johannes Theodorus, Jacobus, Sebastianus,

Peter Johannes en Francis. Sebastianus zijn we al tegengekomen bij het pand Markt 17. Hij huwde later Anna Lucia van Best, Bekend is ook dat een broer van Cornelia de burgemeester Petrus Johannes Maas is. Op hem komen we terug bij het pand Markt 2.

We gaan nu verder met de jongste van de vijf, de latere burgemeester Franciscus Aarts, geboren op 3 mei 1815 in Eersel en daar ook overleden op 6 april 1884. Zijn ouders waren dus Hendrikus Aarts en Cornelia Maas. Franciscus trouwde twee maal. Eerst met Cornelia Henselmans (abusievelijk Heuvelmans), geboren te Bergeijk in 1804 of 1808. Haar ouders waren Hendrikus of Henricus Henselmans en Petronella van de Vorst. Cornelia Henselmans overlijdt in 1876.

Nog in datzelfde jaar - op 4 november - hertrouwt Franciscus Aarts. Nu met Ludovika of Lodevien Moeskops, geboren te Veldhoven in 1845 en overleden te Eersel in 1925. Haar ouders waren Hendrikus Moeskops en Anna Maria Tilburgs.

Nam Frans Aarts eerder een wat oudere vrouw als bruid, nu is zij heel veel jonger dan hij, een leeftijdsverschil van ruim 30 jaar. Zo'n hertrouw? En dan nog wel binnen het jaar van overlijden van zijn eerste echtgenote. Daar zal in het dorp over gesproken zijn

Kort en goed: het onroerend goed van Knapen gaat nu over op Aarts-Moeskops.

Uit het eerste huwelijk, t.w. Aarts-Henselmans, zijn geen kinderen bekend. Uit het tweede - Aarts-Moeskops - wel. Het zijn:

Sigarenfabriekje met daarnaast het woonhuis van de weduwe Aarts.

- 1-Hendrikus Franciscus Joseph (Harrie) Aarts, geboren te Eersel in 1877 en gehuwd te Tilburg 04-05-1909 met de daar geboren Maria Adriana van Herk,
- 2- Maria Cornelia Margaretha Veronica Aarts geboren in Eersel in 1880 en overleden te Schijndel in 1963.
- 3- Franciscus Jacobus Joseph (Frans) Aarts, eveneens geboren te Eersel in 1882 en daar in 1908 ook gehuwd met Arnoldina Cornelia Maria Wijnen, *Eersel 1884, dochter van Arnoldus Wijnen en Cornelia van den Eijnden. Zij was een zus van brouwer Christiaan Wijnen.

Een industriële samenleving ontstaat

In de loop van de 19de eeuw komt eindelijk ook in Nederland de industrialisatie op gang. Vrijwel alle buurlanden gingen ons voor: Engeland, Duitsland, België. Andere, zoals Frankrijk, blijven nog heel lang agrarisch. In de steden is de verandering het eerst merkbaar. Huisnijverheid van m.n. thuiswevers gaat snel over in industriële bedrijven. Het niet zo verre Tilburg telt al in 1871 zo'n 125 wollenstoffenfabrieken van allerlei aard. Helmond en Eindhoven blijven niet achter. In de agrarische sector gaan melk- en boterbereiding van de boerderij naar de eerste melkfabriekjes. Ook in Eersel is dat zo. De dan nog nauwelijks ontwikkelde Kempen met uitgestrekte heidevelden en kleine dorpjes, kent in die tijd toch al "industriële" activiteiten, zoals bierbrouwerijen en leerlooierijen. Eersel heeft die ook. In Duizel staat eind 19de eeuw nog een potten- en pannbakkerij. De sigarenmakerij komt erbij. Sinds de eeuwwisseling is deze vorm van roken sterk opgekomen. Ze vraagt meer bewerkingen dan de vroegere pruimtabak en de kerftabakken voor de pijp.

Voormalig sigaren- en later textielbedrijf, in de volksmond Casco genaamd.

De Bladelse notariszoon Jacobus Meijer begint al ca 1850 in zijn woonplaats met de fabricage van sigaren. Hij is voor zo ver bekend, de eerste¹. Vanaf dan ontstaan er her en der in de Kempen kleine fabriekjes met meestal maar enkele arbeiders. Soms zijn ze ook snel verdwenen. Toch geeft een provinciaal verslag over 1893 een overzicht van sigarenfabrieken met minimaal 10 werknemers. Het zijn er precies 10 en de aantallen lopen nogal uiteen. Van Valkenswaard (321) tot Hooge Mierde (27), maar in verschillende plaatsen zijn er wel meer (kleine) fabriekjes.

Eersel doet eraan mee

Derde van links met sigaar Burgemeester Panken, De heren met bolhoed in het midden zijn vermoedelijk de gebrs. Aarts.

De ontwikkeling zet zich voort en in 1895 is er in Eersel De Wed. Aarts en Zonen². De fabriek is in de schuur naast het woonhuis. Ze zijn of blijven niet de enige. Kleine bedrijven als Prinsen in de Willibrorduslaan en Corsten in de Nieuwstraat verdwijnen mettertijd, maar het net zo klein begonnen Wintermans wordt een grote.

Zeker is, dat deze opkomende sigarenindustrie de Kempenaren nieuwe mogelijkheden biedt. Niet alleen aan de vele kleine boeren, maar bijv. ook aan thuiswevers. Die konden met hun werk immers niet meer op tegen industriële textielnijverheid van Helmond of Tilburg. Een vergelijkbare impuls bracht de komst van Philips voor Eindhoven en de toen nog

1 Voor deze, en ook erna volgende algemene informatie, zie: Vroege industrie in de Kempen. Kroniek van de Kempen 15 (1995) p. 90-99; Industrialisatie van de Kempen, uitgave Centrum voor de studie van Land en Volk van de Kempen, nr.13. Turnhout, 2000 en: Bier, wijn en jenever in de Kempen, Idem nr. 16. Turnhout, 2002.

2 Kroniek, p.93.

omringende kleine dorpen, als Woensel, Gestel en Stratum.

De gebroeders Aarts hielden met hun Eerselse sigarenfabriek(je) hier werkgelegenheid in stand en dus wat meer perspectief. Dat wilden ze best weten. Oudere inwoners herinneren zich, dat hun ouders spraken over wat men toen zag als de 'roy-

Villa Lindenhof

De gedenksteen van de Villa

ale stijl van leven' van deze Aartsen.

Harrie Aarts liet aan de Nieuwstraat de - voor het dorp ongewoon fraaie - Villa Lindenhof bouwen, maar is er niet in getrokken. Zijn broer Frans bewoonde het pand Markt 15, later het Pankenhuis genaamd. Beiden moesten helaas na het faillissement van de sigarenfabriek hun woning verkopen en zijn naar elders vertrokken.

De waaier uitgevouwen

Het betreft dan de percelen F nrs 104, 105 en 745 met enige stichting en bijbouw. Daarna volgen nog enige vernummers n.a.v. schatting, vervallen vrijdom, bijbouw en scheiding. Dan blijven over de kadastrale percelen F 926 huis, stal, schuur, en tuin groot 23.80 en F 927 sigarenfabriek en erf groot 01.93 are. Een en ander gaat bij scheiding in 1917 over naar Henricus FJ (Harrie) Aarts, hiervoor genoemd. De kadastrale percelen Eersel F927 geheel en 926 gedeeltelijk worden in 1928 door deze Harrie Aarts verkocht aan Wilhelmus Vermeulen, sigarenfabrikant te Eindhoven. Beide percelen worden verenigd in een nieuw kadastraal nummer 1209 groot 10.13 are. De plaatselijke benaming luidt dan huis, fabriek en tuin. Er valt weinig te achterhalen over genoemde heer Vermeulen. Bovendien was zijn bezit maar van korte duur.

Hij doet de sigarenfabriek reeds in 1929 van de hand aan de N.V. Jules Verne Sigarenfabrieken te Eersel. Deze N.V. was een zuster- of dochtermaatschappij van de N.V. Gijrath's Sigarenfabrieken te Valkenswaard.

³ In de jaren na de oorlog had hij jarenlang de in Eersel welbekende handelsonderneming De Kempen, gevestigd aan het einde van de Nieuwstraat, bij de toenmalige sigarenfabriek Wintermans. Jonge stellen van 'toen' kochten er hun uitzet aan potten, pannen e.d.

Van laatstgenoemde N.V. was de echtgenote van burgemeester Panken destijds mede-aandeelhouster en zo sloot de cirkel zich.

Het ging daarna niet of minder goed met de sigarenindustrie en beide sigarenfabrieken werden in de dertiger jaren door de broers JHA en PJWM Gijrath verkocht dan wel opgeheven. Zij gingen verder in de metaalindustrie. In Geldrop met de fabricage van naadloze stalen buizen onder de naam Vermeta en in Eersel met die van bepaalde fietsonderdelen onder de naam Casco. Later verhuisde Casco ook naar Geldrop. Niettemin noemen veel oudere Eerselnaren het gebouw nog steeds "de Casco". In de oorlogsjaren nam Wim Kox³ er de fabricage van bezems ter hand. "Oorlogsbezems", want bij gebrek aan goed basismateriaal werd het hoge, harde zgn. "bunt" gras van de heiden rondom Eersel ervoor gebruikt.

In 1948 verkochten de beide broers Gijrath de fabriek met huis en tuin nog steeds met hetzelfde kadastrale nummer F 1209 groot 10.13 are aan een nieuwe confectie-industrie. De eigenaren hiervan waren de heren EJA Hermans en GGPJ Widdershoven. Speelde de toenmalige burgemeester Stevens hierbij ook een promotie-rol? Widdershoven was een broer van zijn echtgenote. In ieder geval was ook die cirkel daarmee rond. In 1951 werd de tenaamstelling N.V. Kempische Confectie Industrie.

Begin jaren '70 kwam hier de eerste openbare bibliotheek, een geliefde voorziening, die in de jaren '80 helaas gedwongen moest verhuizen naar een ruimte in De Muzenval. Gemeentebelang ging hier bóven burgerwelzijn. Met wat goede wil zou het aan veel Eerselse organisaties welkom onderdak hebben kunnen bieden. En dat nog steeds. Wat nu rest, is een uitstalkast van Box Makelaardij uit Bladel(!), schamele façade voor een Eersels gebouw-met-geschiedenis.

Toch weer drie bakkers

Het overige van perceel F 926 wordt dan in 1928 verkocht aan Petrus Franciscus Biermans, bakker te Eersel waarna er een nieuw kadastraal ontstaat F 1210 huis en tuin groot 15.60 are. Biermans was gehuwd met Mathilda Maria Crols die overleed in 1925.

Hij verkoopt weer door aan Petrus Josephus van der Heijden, eveneens bakker. Van der Heijden, geboren te Eersel, huwde daar in 1932 met Maria Elisabeth Hakkens uit Duizel. Zijn ouders waren Marcellis van der Heijden en Maria Catharina Kox en haar ouders waren Hendrikus Hakkens en Anna Maria Cornelia Hems. Er wordt geveild, een tussenpersoon treedt op, er volgt opnieuw verkoop en uiteindelijk zal in 1935 Josephus Wilhelmus Houben uit Heeze de nieuwe bakker in Eersel worden. Hij vertrekt in 1966/67 naar Eindhoven. Een kleinzoon van "onze" bakker toen zet daar de traditie nú voort met het inmiddels wijd en zijd geprezen "worstenbrood van Hou-

De Herberg, later werd het restaurant/eetcafé De Herberg.

ben". Volgens het oude familiecept! Het perceel 1210 wordt later in 1967 gesplitst in nr 2061 tuin groot 09.50 dat in de familie Houben blijft en in nr 2062 huis, café en tuin groot 06.10 are dat overgaat in handen van de familie Van Diepen. Het oude bakkershuis met ovens en veel kleine kamertjes wordt grondig verbouwd en gaat verder als "De Herberg". Op dat moment is die nieuwe "Herberg" nog een van de vele "gewone" cafés op de Markt. In de 80er jaren zullen ze bijna allemaal verdwijnen en transformeren tot eetgelegenheden voor vele bezoekers van Eersel.

En dan: delicatessen tot besluit

In 1982 beginnen Ad Kuyten en zijn echtgenote in het rechtergedeelte hun zaak in kaas, wijn en andere specialiteiten. Enkele jaren later, in 1987, nemen ze het gehele pand in gebruik en breiden er ook hun activiteiten uit met koffie- en theevoorziening en lunchmogelijkheid. Na verbouwing in 1997 komt in het rechterdeel met nr.31 RON, Mode voor Hem en beheren zij het linker gedeelte. Zakelijk zijn het succesvolle jaren: Ad en Thea Kuyten uit het kleine Eersel slagen erin liefst twee maal de trofee Beste Specialiteitenzaak van Nederland te verwerven. Eén maal wordt het echtpaar tweede. In 2016 nemen – na ruim 30 jaar - ook zij afscheid van Markt 33. Sindsdien is in het pand PUUR gevestigd, praktijk voor welbevinden.

Pierre Panken/Harrie Grielen

Noot van de schrijvers:

Door de onlangs van kracht geworden privacy-wetgeving kan op de laatst genoemde eigenaren of bewoners niet verder worden ingegaan.

EEN SERGEANT ARTHUR FRASERPAD IN DUIZEL

"Een werker op de achtergrond"

Begin maart van dit jaar wordt de kring benaderd door John Geboers met de vraag of wij zijn verzoek bij de gemeente om het fietspad langs het landgoed van Wim van der Leegte een naam te geven, willen ondersteunen met een advies. Het gaat hierbij om een Schotse militair: sergeant Arthur Fraser.

Inleiding

John Geboers' verhaal bestuderend komen we tot de conclusie dat wij de aanvraag graag van een positief advies willen voorzien en alzo gaat e.e.a. naar de gemeente. Die reeds op 22 maart het advies bevestigt door de beschikking tot naam vaststelling af te geven. Het is de bedoeling op 20 september a.s. de naam officieel te onthullen in bijzijn van een dochter van de gesneuvelde Fraser. Duizel wil deze late erkenning gepaard laten gaan door massaal aanwezig te zijn met gilden, verenigingen en harmonie. Maar wie is John Geboers, geboren in Duizel en al weer lang woonachtig in Eersel op Bogerd 16?

Een werker op de achtergrond

Geboers is een man die in redelijke stilte zijn best doet om de gesneuvelden uit W.O. II aan de vergetelheid te ontrukken door ze een plaats te geven in de annalen. Niet die van de overheid maar die van u en mij. Hoe komt John aan de motivatie om dit te doen? Zijn zoektocht begint door een verhaal van zijn vader dat eindigt in innige omhelzing. Ergens, zo'n 40 jaar geleden, luistert John naar verhalen van zijn ouders over hun belevenissen in de oorlog. De verhalen lopen behoorlijk uiteen en het contrast kan niet groter zijn. Moeder heeft levendige herinneringen. Zij woont in de oorlog in Zeelst en vader 120 km verder op in Duizel waar de oorlog ogenschijnlijk rustig voorbij gaat.

Bij moeder leeft de herinnering aan:

- Het bombardement van 17 september 1944 in de Heuvelstraat
- De platte kar met de lijken
- Oma die naar de "lichtjes" gaat staan kijken terwijl het bommen blijken
- Schuilen in de schuilkelder of onder de mutsertmijt
- Opa die met pet in de hand naar de vliegtuigen staat te kijken, maar niet durft te zwaaien
- De inkwartiering van militairen, plaats maken in huis en later een tasje krijgen van een Engelse soldaat
- Broer(s) die moeten onderduiken

- Het illegaal slachten bij de boer enz.
Moeder leeft als het ware midden in de oorlog terwijl zijn vader daarvan hoegenaamd niks merkt.

Verhalen maken nieuwsgierig

Door deze verhalen gaat zijn interesse leven maar dan voornamelijk naar de *mens* achter de bevrijder. Jonge mannen die ten strijde trekken om Europa te ontdoen van het Nazi kwaad. Met gevaar voor eigen leven trekken ze door dorpen en steden, bevechten ze zwaar verdedigde verdedigde steden en veroveren strategisch belangrijke plaatsen. We kunnen het ons nauwelijks voorstellen dat zij uitgerust zijn met materiaal en voertuigen, bepaald niet comfortabel en naar onze huidige maatstaven zeker niet "arbo proof". Zo heeft de eerste generatie Sherman tank die de neiging in brand te vliegen bij de eerste de beste inslag en daarom van de Duitsers de bijnaam "Tommy Cooker" krijgt.

Een ander voorbeeld. John beschikt over een in 1940 gebouwde Chevrolet 15cwt. Dit is een kleine militaire vrachtwagen, ontwikkeld voor de oorlogsindustrie, maar dan ontdaan van elke vorm van comfort. Iemand die er nu naar kijkt, vindt het vehikel levensgevaarlijk om de weg mee op te gaan.

Ja zeker en de bevrijders hebben er jaren meer door Europa getrokken... John verzamelt naslagwerken en autobiografische boeken waarin de bevrijders hun verhalen optekenen en is zich ruim 25 jaar geleden meer en meer gaan verdiepen in de bevrijding van West-Europa. Hij is daardoor een vaste bezoeker geworden van de slagvelden, herdenkingen en natuurlijk ook van de landingsstranden in Normandië, waar de weg naar onze bevrijding is begonnen.

Ontroerende verhalen

Op 6 juni (D-day) wordt jaarlijks de bevrijding groots gevierd en komen oud strijders samen om elkaar te ontmoeten en te herdenken. De paar veteranen onder ons worden onthaald en behandeld als filmsterren. Door de gesprekken met de veteranen en de tranen die opwellen in hun in het niets starende ogen wordt John meer en meer gefascineerd door de ervaringen van de "Jongens". En de laatste jaren gaan de verhalen niet meer over de stoere gevechten maar over het verlies van de kamedraden. Door de jaren heen is er veel gesproken met veteranen van vele nationaliteiten. Ook van Duitse zijde is veel geleerd over de tijd en situatie waaronder deze jonge mannen hun taak uitvoerden, de idealen die ze voor ogen hadden. Daarbij is het de kunst om er - wetende wat we nu weten - waardevrij naar te luisteren.

Een 'link' naar Duizel

Deze ervaringen brengen John Geboers op de gedachte om uit te zoeken wat er in Duizel, zijn geboortedorp, tijdens de oorlog is gebeurd en hoe de bevrijding is verlopen. Iets tastbaars is echter niet meer te vinden behalve de Kapel die als symbool geldt voor de dank van Duizel dat het dorp van veel oorlogsgeweld gevrijwaard bleef. Totdat . . .

John Geboers in zijn "rol" van sgt Fraser.

op een moment in 2000 een boekje uitkomt, geschreven door Driek Wintermans: "Duizel in de Tweede Wereldoorlog". Er komt dan in de Kapel een bronzen plaat met de namen van gevallen militairen. In dat boekje staat een stukje over sgt A. Fraser van de Highland Light Infantry (HLI), de enige militair die sneuvelt tijdens gevechtshandelingen in Duizel. De overige omgekomen militairen zijn vliegtuigbemanningen en elders gewond geraakte militairen die in het veldhospitaal van Duizel overlijden. Er staat over Fraser weinig te lezen over wie hij is, waar hij vandaan komt, of hij getrouwd was en wat zijn beroep was voor de oorlog. Interviews met oud bewoners van Duizel leveren wel verschillende stukjes informatie op, maar niets over gesneuvelde militairen, noch over het tijdelijke kerkhof of van soldaten die tijdelijk in Duizel begraven werden. Wat Geboers ook fascineert, is het feit dat Fraser apart begraven is geweest. Dat is onder de beukenboom in de weide aan de Meerstraat waar nu de ingang is van het landgoed van Wim van der Leegte. Nu wil John hem nader leren kennen want dat er niets over hem te vinden is vindt hij een vorm van onrecht, zeker ook naar de familie die hem moet missen.

Op zoek naar meer

Het eerste bruikbare stukje aanvullende persoonlijke informatie komt via het internet. Frasers naam blijkt opgenomen te zijn in de sectie "Onbekende Relatie" op de website van The Dover War Memorial Project. Hierdoor wordt bekend, dat Fraser getrouwd was en vader van twee dochters. Dat hij op 20 september is gesneuveld en begraven heeft gelegen in Duizel.

De vraag blijft hangen waarom dit sneuvelen niet is blijven hangen bij de toenmalige bewoners.....

Zoektochten in en deels naar de dagboeken van de 53st Welsh divisie of 1ste Bataljon of HLI regiment leveren niets op. Ook het foto-archief van de geallieerde luchtverkenningen geeft geen informatie over Duizel. Kennelijk is Duizel te oninteressant om te fotograferen. In de medische eenheid (veldhospitaal) dagboeken heeft John niks gevonden.

Vervolgens schrijft hij naar het Dover War Memorial Project met de gegevens die hij heeft, wil hij graag zoveel mogelijk informatie hebben en waarom de naam van een Schot op een monument in Dover staat. Maanden later komt er een mailbericht uit Dover. Daarmee wordt een link tussen Fraser en Dover duidelijker. Bij de mail zit de overlijdensadvertentie die Beatrice, Frasers vrouw, in de Dover krant heeft laten plaatsen inzake het overlijden van Arthur Fraser. Tevens wordt een nieuwsbericht bijgesloten over het huwelijk van Fraser inclus de gastenlijst en omschrijving van de geschenken. Het blijkt, dat Arthur Fraser is geboren in Aberdeen en op 26 december 1935 trouwt met Beatrice Cox; in Dover geboren. Na hun huwelijk verhuizen ze naar Aberdeen. Ze blijven daar wonen samen met hun inmiddels geboren dochters Pamela en Hazel tot Arthur in 1944 sneuvelt in Duizel. Dan gaat Beatrice weer in Dover wonen en trouwt met A. Cooper en blijft er tot haar overlijden in 1994. De nodige zoektochten op internet leveren niets op, noch over de verblijfplaats van de dochters, noch hun huwelijk en de naam die ze aangenomen hebben, noch de verblijfplaats van Cooper.

Dochter bij graf Arthur Fraser

Is het spoor dan echt doodgelopen?

Via Beverley Cooper, dochter van Cliffort Turner, eertijds ook een bevrijder van Duizel worden nog oproepen in Britse dagbladen gedaan en daarnaast contact opgenomen met overheidsdiensten in o.m. UK. Tevens wordt met diverse collega's van John gesproken over mogelijke aanknopingspunten. Resultaten blijven helaas uit en ook is onbekend of er nog nazaten van Arthur Fraser zijn. Medio 2017 komt er plotseling een mail van David Tonks, een goede vriend uit Engeland. Hij stuurt op een A4-tje een simpele kleine genealogische stamboom die hij heeft gekregen van

een vriend, met wie hij over de zoektocht van John Geboers sprak. Op dit A4-tje staan de namen van Arthur, Beatrice, de dochters Violet en Hazel maar - nog belangrijker - de namen van de echtgenoten van beide dochters. Uit deze stamboom blijkt, dat Hazel getrouwd is met George Clarke en dat zus Violet inmiddels is overleden. Met George Clarke zijn er nieuwe aanknopingspunten en kan het internet weer helpen. Het blijkt dat er 200 personen met de naam Hazel Clarke zijn. John gaat door deze resultaten rechercheren en komt bij een combinatie van Hazel en George Clarke in King's Lynn, Norwich Engeland uit. De leeftijd van Hazel zou 79 jaar zijn.

John waagt een gok en stuurt een brief naar Hazel met gegevens over hem, zijn verhaal over Arthur Fraser en legt uit, dat het de bedoeling is om haar te bedanken voor haar vader's offer.

Hazel en George, Beverley Cooper en John Geboers

Vijf weken gaan voorbij waarin John begint te twijfelen of hij wel de juiste Hazel heeft aangeschreven en e.e.a. naar het juiste adres heeft gezonden. Leeft ze nog wel of heb ik haar misschien wel beledigd? En dan is er plotseling een mailbericht van George Clarke. Die geeft aan, dat Hazel wel degelijk de dochter is van Arthur Fraser en dat ze blij verrast is door de brief. Wel hebben ze even getwijfeld of de brief geen fake was. Mogelijk een soort spam?

In een stroomversnelling

John reageert uiteraard meteen. Dagen van veel mailwisselingen volgen waarin persoonlijke verhalen en informatie worden gedeeld.

Er wordt een foto gestuurd van John in zijn WW2 Britse HLI uniform. Hiermee vertegenwoordigt John Geboers uit Duizel Arthur Fraser al 15 jaar tijdens evenementen en herdenkingen. Hazel is oprecht blij dat zij gevonden is en dat John haar vader nog in uniform laat zien

Hazel vertelt wat zij nog van haar vader weet: ik ben zelf een meisje van 5 jaar als mijn vader (Arthur) in Duizel sneuvelt. Mijn laatste herinnering aan hem is dat hij in uniform met verlof komt om de begrafenis van zijn

moeder bij te wonen. Dat is de laatste keer dat ze hem ziet en onbewust nemen ze voorgoed afscheid van elkaar. Beatrice heeft, zoals in de tijd gebruikelijk is voor een jonge alleenstaande weduwe, geen middelen van bestaan en ze verhuist terug naar Dover. Daar trouwt ze met George Cooper. Arthur is dan niet langer onderwerp van gesprek met een nieuwe man in huis. Voor dochters Hazel en Pamela betekent het dat er geen nieuwe informatie meer bij komt en pas na overlijden van hun moeder in 1994 gaan ze actief op zoek naar hun echte vader.

Nergens in de hun ter beschikking staande bronnen kunnen ze iets vinden. In 2007 bezoeken ze voor het eerst het graf van hun echte vader. Nog vreemder is dat beide dochters nimmer hebben geweten wat er met hun vader is gebeurd. Daardoor hebben ze het gevoel gekregen dat vader geen eervolle dood was gestorven. Waar dit op is gebaseerd, kunnen ze niet aangeven. Het ligt bij Pamela sterker dan bij Hazel en ze heeft haar hele leven er op gewacht mee te maken wat nu Hazel overkomt.

Nog meer spitwerk

Men wil meer aanwijzingen over zijn dood maar vooral ook de *méns* Arthur Fraser terug vinden. John komt met het voorstel het militaire dossier op te vragen en na invulling van de nodige papieren en betalingen komt het originele dossier er. John helpt Hazel met het ontrafelen van het militaire jargon en afkortingen. Men moet bedenken dat het meeste in handschrift is en daardoor deels niet duidelijk leesbaar. In het dossier vindt men zijn geboortedatum, lengte, lichaamskenmerken, wat zijn volledige militaire carrière is en welke opleidingen er waren. Voorts beoordelingsformulieren waarop zijn kwaliteiten en skills worden beschreven. Wat erg belangrijk is: er staat een aantekening met **“20-09-1944 KILLED IN ACTION IN DUIZEL “**.

Deze aantekening is een bevestiging van zijn sneuvelen tijdens een gevecht zoals ook Driek Wintermans heeft beschreven. Dit alles is een zeer emotioneel traject voor Hazel. Treurig dat Pamela dat heeft moeten missen en blij dat Hazel na 73 jaar haar vader terug krijgt. Het bekend zijn met huwelijk, militaire carrière en dood zorgt ervoor, dat Hazel eindelijk de man haar vader beter leert kennen. Voor John is het bijzonder van dichtbij mee te maken dat Hazel vol trots haar voor haar onbekende vader als held in haar hart kan sluiten.

Uit zijn militaire dossier blijkt verder, dat Arthur Fraser met de British Expeditionary Force (BEF) ook al in 1939 naar Frankrijk wordt uitgezonden om de Duitse opmars te stoppen. We weten dat dit niet erg succesvol is geweest en deze jongens worden bij Duinkerken in zee gedreven. De BEF keert dan in een vloot van burgervaartruigen terug naar Engeland. Met

de film “Dunkirk”, uitgekomen eind 2017, kan Hazel een impressie opdoen van wat haar vader toen al heeft meegemaakt.

Eindelijk kan John in november 2017 Hazel en George in zijn armen sluiten en met een innige omhelzing zijn lange zoektocht bezegelen.

Wederzijdse dankbaarheid is hun deel en hoeft verder niet te worden uitgesproken. Tenslotte reikt John het boekje, dat in Duizel 2000 is uitgegeven, aan en een originele capbadge van de HLI welke in Nederland is gevonden. Tot zover het wedervaren van John bij zijn zoektocht naar het verhaal achter het verhaal. We mogen trots zijn op zo'n inwoner in onze gemeente!

Waarom dan nog een straatnaambord?

Het contact door de jaren heen met vele veteranen en nabestaanden heeft de overtuiging doen ontstaan dat deze mannen, toen alles hebben gedaan wat in hun vermogen lag en in vele gevallen zelfs (veel) meer dan van hen werd verwacht. Velen schrikken nog regelmatig wakker van de verschrikkingen die ze hebben moeten doorstaan. Niet alleen het krijgsgeweld maar ook de 'bevrijding' van concentratiekampen en het verlies van strijdmakkers, 'broeders' hebben velen voor het leven belast. Veteranen die hun leven lang de littekens en trauma's meedragen, de ouders die hun zonen en dochters verliezen of als een Pamela en Hazel die zonder hun vader op moesten groeien.

Er blijft een gevoel dat we de offers van de bevrijding nooit evenredig kunnen terug betalen. Het doet dan ook pijn dat er lieden zijn die een 4-Mei herdenking willen verstoren. Vergeten of weten niet, dat we de vrijheid die we nu hebben, betaald is door de opofferingsgezindheid van die generaties.

Gepast eerbetoon

John wil Hazel naar Duizel halen om het straatnaambord van haar vader te onthullen, haar te laten zien dat haar vader niet is vergeten. Op zijn sterfdag 20 september zal het zo ver zijn. Van harte ondersteund door het 4-5 Mei comité Duizel en vele anderen.

De onthulling zal een mooi passend 'nawoord' voor Hazel zijn in een toch al prachtig en spreekwoordelijk boek dat John voor Hazel heeft geschreven. Middels zijn voertuig, het Britse HLI uniform en zijn ervaringen zal John vertegenwoordiger blijven van de bevrijders van Duizel in het algemeen en Arthur Fraser in het bijzonder.

Aldus het verhaal dat John mij wilde vertellen.

Frans Teunis 2018

DE DUVEL OP Z'N STAART GETRAPT

Duivelsgezegden in onze taal

Een bijdrage in de vorige Rosdoek gaf aandacht aan een klein, vermakelijk verhaal uit de middeleeuwen. Daarin trad de duivel op in de vorm van een (zwarte) hond en kwam ter sprake hoe sterk in die tijd, maar ook nog veel later, geloofd werd in die nooit ophoudende bedrieger van de mens en bedreiger van zijn zieleheil. Nog maar net een halve eeuw geleden was dat in de voorbereiding op de Eerste Heilige Communie nog een serieus punt van aandacht. As ge van den duvel praot . . . Dat moet ook in onze taal te zien zijn.

Inleiding

Zoals gezegd: al in Bijbel en Nieuwe Testament is de duivel aanwezig. Eeuwenlang las de eenvoudige gelovige die twee helemaal niet. Hij hoorde de pastoor erover preken of hij kende - in enigerlei vorm - verhalen.

Er bestaan dan ook meer namen voor dit monster, bijv. slang, satan of serpent, maar het meest verbreid zijn

Eerste communie: de weg van blank zieltje naar de duivel.

toch wel duivel/duvel en droes of drommel. Het eerste woord is het oudste. Het komt al ca 800 voor in een Utrechtse doopbelofte, terwijl 'droes' pas in 1561 zijn intree doet in de Nederlandse taal.¹ Drommel pas veel later. Het zijn eufemismen, verhullende woorden voor iets dat men liever niet met name noemt. Hier d'n duvel.

Interessant misschien voor de taalkundig geïnteresseerde, maar zijn er om ons heen toch niet al tientallen woorden of uitdrukkingen met duvel of duivel?

Zo maar een eerste greep: iets is verdu(i)veld lastig, ingewikkeld, interessant, moeilijk of wat dan ook.

Hij, zij of het is net een du(i)veltje uit een doosje en je krijgt het nog met geen du(i)vels geweld los, voor elkaar enz. 't Is of den du(i)vel ermee speelt!

Wie heeft niet ooit gehoord op een vraag naar of opmerking over iemands ouderdom : 'De duvel is oud'. En dan tot slot de echt kempische zegswijze: Ja, den duvel en z'n aauw moer zo iets als: bekijk 't maar, reken er niet op! Al bij al een terrein dat de moeite waard is om eens nader te bekijken.

Zoekhulp genoeg

Om wat meer te vinden, ben je gelukkig niet op jezelf aangewezen. Er zijn heel goede naslagwerken die je flink wat uitdrukkingen en gezegden voorschotelen, waar duivels/duvels duidelijk in aanwezig zijn (en waarvan je soms nog nooit gehoord hebt). Allereerst is daar de *Kroniek van de Kempen*², die je altijd wel iets van je gading biedt. Dan is er *Goedgetöld*³ met veel informatie en tenslotte mag je in een zaak als deze nooit de onvolprezen *Brabantse Spreekwoorden van het echtpaar Mandos* laten liggen⁴. Een ruim aanbod dus om mee aan de gang te gaan.

Kind van de duivel

Klein beginnen

Voor gin hel of duvel bang zèen is een heel gewone en bekende zegswijze. Iets minder is dat het geval met *As ge van den duvel spricht, dan rammele z'n kèute*. Het is een variant van inderdaad: ". . . dan tred 'm op zonne start".

Het Brabants Spreekwoordenboek wijdt niet minder dan ruim 7 kolommen aan du(i)vel en geeft heel mooie, zoals *Bij d'n duvel um 't wijwotter gaon*. Dat is verwant en vergelijkbaar met *Bij d'n duvel te biecht gaon*.

¹ Nicoline van der Sijs, Chronologisch woordenboek; De ouderdom en herkomst van onze woorden en betekenissen. Amsterdam-Antwerpen z.j. [2001] (Uitg.Veen)

² *Kroniek van de Kempen*; In 20 delen (1981-2000) verschenen. Met register.

³ Spapens Paul, Steijns Gerard e.a. , *Goedgetöld*, diksjenèer van de Tilburgse taol . Z.pl., z.j [2004] (Kempen Uitgevers)

⁴ Mandos, H en M.Mandos-van de Pol, *De Brabantse Spreekwoorden; Uitdrukkingen in Brabant gebruikt en opgetekend*. Z.pl., z.j. [1988] (Kempen Uitgevers). 6de verbeterde druk. [2003]

Aan het heel verkeerde adres dus.

Dat je het met je schoonmoeder van je mans kant nèt zo slecht kunt treffen als met die van je vrouw, blijkt uit: *'s Mans moer is den duvel op de vloer.*

En menig lezer zal ook deze wel kennen: *Den duvel schèt altij op den grotsten (dezelfden) hoop.* Die staat voor de wijsheid dat waar al geld is, er altijd weer bij komt.

Hier past misschien wel bij, dat je *Den duvel te vriend moet houden* als je de raad krijgt - of misschien zelf die bedoeling hebt - een invloedrijk mens te benaderen. Aardig zijn dus.

Dat zul je niet gauw doen wanneer je iemand bent die *Ginnen duvel op zun hart laat borsten (smoren).* Iemand dus, die zegt waar 't op staat, geen blad voor de mond neemt.

Van de minder bekende zegswijzen, die ook nog min of meer met de kerk te maken hebben, vallen deze twee op: *Lustig geleefd en zalig gestürve, dè is den duvel de mèrt goed bedurr'Ve.* Mensen die vrolijk of plezierig hebben geleefd maar bekeerd sterven, gaan aan de neus van de duivel voorbij.

Een mooie is ook: *D'n duvel komt over 't koor de kerk in of ook wel: As den duvel binnenkomt, komt-ie altij langs 't (zang)koor.* Een spreuk die gericht schijnt op oneerbiedig of onfatsoenlijk gedrag van koorleden.

Nog twee tot slot: *Dè hee den duivel gemakt* voor moeilijk of vermoeiend werk en *D'r is ginnen duvel die zo hiet* voor een kind met een lastige naam.

Iets bijzonders: spreuken met “zei”

Een bijna verdwenen manier om iets in een spreuk te zeggen, is met “zei” erin. In oudere spreekwoordenverzamelingen⁵ kom je ze wel tegen. In de hedendaagse taal zijn ze écht verdwenen, maar in dit verband aardig genoeg om ze er weer eens bij te halen.

Er bestaan twee vormen van. De eenvoudigste koppelt “een op een” een bepaalde uitdrukking aan een persoon: *Dat is één, zei de duivel en hij schopte de deurwaarder de hel in,* een zegswijze uit Oost-Brabant. Maar ook *De fèèn zèn de men, zeej d'n duvel* is er een voorbeeld van. Met de meest godsvruchtigen, de heel fijnen, daar moet je mee oppassen.

Ingewikkelder wordt het wanneer er op dat “zei” nog iets volgt, een derde gedeelte. Dit laatste geeft dan als het ware ‘commentaar’ of toelichting op wat in het eerste deel staat. Dikwijls is dat iets anders dan verwacht: een humoristische draai of het tegengestelde. Enkele voorbeelden

⁵ Bijv. De belangrijkste Nederlandse spreekwoordenboeken van 1840-1950 op cd-rom. Genootschap Onze Taal. Uitg. Stg Historic Future

⁶ Met ‘paap’ kan zowel de r.k. priester bedoeld worden als de katholieke gelovige

laten dat zien: *Allemaal mensen, zei de begijn (non) en ze zoende de pater. Alles met mate, zei de snijder (kleermaker) en hij sloeg z'n vrouw met de el* (oude maat voor textiel in de vorm van een lat).

Ook in oude duivelsuitdrukkingen zijn zulke "zei"-uitdrukkingen volop aanwezig: *Hard tegen hard, zei de duivel en hij liet een scheet tegen de donder. Maar ook: De deugd in het midden, zei de drommel en hij ging (liep) tussen twee papen⁶ / schoorsteenvegers.*

Dat schoorsteenvegers er gewoonlijk als duivels uitzagen,

ligt voor de hand. Daarmee de uitdrukkingen die benadrukken dat ze dat ook werkelijk zijn: *Soort zoekt soort, zei de duivel en hij pakte de schoorsteenveger bij z'n kop.* Nog duidelijker: *Maatjes bij maatjes, zei de duivel en hij liep tussen twee schoorsteenvegers.*

En omdat de smid met helse vuren werkt, past die ook in het rijtje: *Soort bij soort, zei de duivel en hij gooide de smid bij de schoorsteenveger.* Zo kunnen we even doorgaan, maar aan het slot nog enkele typische duivel gezegden, zoals die hier nog voorkomen.

Ter afsluiting

Het is niet goed uit te maken of iets een écht Kempische of zelfs maar een specifiek Oost-Brabantse uitdrukking is. De Kroniek geeft er niet veel. *Duivelshaor* is het donshaar van jonge vogels. Dat kan ook worden gezegd van het eerste baardhaar van een jongen: *Ons menneke begient al duivelshaor te krèège.*

Een *duivelèer* was indertijd in de Tilburgse textielindustrie een wolmenager, iemand die rotkarweitjes moest opknappen. Een duivelstoejager in ABN. Een duveltje is een klein potkachelkje, dat gloeiend heet gestookt kon worden. En *duvelen* is in het Tilburgs een verbinding maken met behulp van een houten pennetje: een deuvel of duvel.

Van Dale's Groot Woordenboek tenslotte vermeldt uit de plantenwereld

een groot aantal samenstellingen met duivel. Opvallend vaak hebben die te maken met kwalijke of akelige eigenschappen: *duivelsblad* en *duivelsdrek* geven resp. brandende pijn en afschuwelijke stank af. Het *duivelsei* is een stinkzwam, de *duivelsklauw* een soort berenklauw, die zware brandnetelachtige pijn bezorgt. Het is maar een klein aantal van de vele.

Duidelijk is wel, dat de duivel ook op onze taal een stevige greep heeft gekregen en die niet snel meer los zal laten . . .

Harrie Grielen

Duivelsblad

ONS EIGE TAOL

Met deze titel schreef Wim van Gompel jarenlang in de *Kroniek van de Kempen*. In de delen 2/3 (1982/83) publiceerde hij onder "Amen" versjes die met kerk, godsdienst of heiligen te maken hadden. Daarbij was ook een zei-spreuk: *'Amen' zei de dame en ze poepte in de kerk*. Die past wel bij de duivel hiervoor, maar is toch nèt iets anders. Indertijd kwamen er reacties. Theo van der Aalst uit Eersel kende dit versje:

"Aamen", zee de köster en scheet in de kerk
 "Foei", zee den domminee, "is de jouw werk?
 "Ja", zee de köster, "da ben ik gewoon.
 Gift mar 'n duukske, dan veeg ik 't schoon."

Er bestaat ook een 'nettere' versie. Daarin is 'scheet' 'poepte' geworden en 't duukske een vodje.
 (Niet duidelijk waarom het hier een 'domminee' is en geen 'pestoor'!)

In Rosdoek 133 (mrt 2010) vertelden Theo van der Aalst en Kees Cornelissen wat zij wisten van een bijzondere ontmoeting in de Tweede Wereldoorlog. Voor de duidelijkheid volgt hierna eerst dit artikel zoals het indertijd verscheen. Intussen is er iets meer bekend geworden. Daarover gaat het in het tweede deel, waarin Frans Teunis vertelt over een onverwacht vervolg op die bijdrage uit 2010.

ONGEWOON BEZOEK OP MOLENVELD

Het is op zondag 6 februari 1944 rustig, mooi winterweer. Na de Hoogmis zit de familie Van der Aalst aan tafel wanneer de deur voorzichtig opengaat en buurman Maurits Intven, de vader van Nol Intven, naar Theo vraagt. "Ik heb vanmorgen iets raars meegemaakt. Ik heb bij mijn kippenkooien twee soldaten gezien die geen Duitse uniformen aanhebben.

Zouden het Engelsen zijn of misschien toch Duitsers die hem proberen om de tuin te leiden om te weten te komen of hier, zover van het dorp, misschien jongemannen ondergedoken zijn. Je hoort de laatste tijd zulke rare verhalen; je weet maar nooit. Theo, jij kent wat Duits en Engels en jij verstaat die mannen wel. Ga jij even mee?" Theo heeft er wel oren naar en ook broer Geert en Jules van de Berk uit Strijp die bij de familie

Foto van de bewuste kippenkooi.

Van der Aalst ondergedoken zit, en Arie Bor, een student van de T.H. in Delft die onderduiker is bij Dries Wouters, de stiefvader van Dorus van der Aalst.

Om niet te veel op te vallen voor eventuele passanten, lopen ze met hun vijven wat nonchalant naar buiten, richting de kippenkooien van Maurits. Hij is nog een beetje beduusd van wat hem overkomen is "Ze zijn met z'n tweeën en zien er moe uit. Ze gaven mij een seintje dat ze water uit de put wilden hebben, begreep ik tenslotte; maar ik moest er zelf eerst van drinken."

Bij de put treffen ze de twee militairen die zich meteen als geallieerde piloten bekend maken. Arie Bor verstaat ze het beste en wordt dan ook de tolk-vertaler voor de vier anderen; Theo heeft al zolang geen Engels meer gesproken of gelezen en voor de andere drie is Engels een nog helemaal onbekende taal. Arie weet zeker dat het geen vermomde Duitsers zijn. De oudste van de twee is aan zijn tenue te zien duidelijk een officier, en de jongste heeft een kaki uniform aan. Ze vertellen dat hun bommenwerper vrijdag 4 februari bij Eindhoven werd neergeschoten en dat de bemanning van vijf personen het er goed afgebracht heeft.

Ze willen via België en Frankrijk terug naar Engeland. Omdat een groep van vijf personen gemakkelijk groot gevaar loopt ontdekt te worden, hebben ze besloten in twee groepjes hun eigen weg te zoeken en zijn zij met hun tweeën op pad gegaan. Door allerlei bossen en over zo weinig mogelijk open veld zijn ze hier terechtgekomen, zonder eten en drinken.

In hun militaire uitrusting vallen ze meteen op. Geert gaat daarom thuis twee overalls en twee paar klompschoenen halen. Het wordt nog een lachwekkende vertoning, vinden ook de twee piloten. De overalls worden met moeite over het uniform aangetrokken en de elegante schoenen vervangen door de plumpe klompschoenen. Arie Bor kijkt begerig naar de fraaie laarsjes met riempjes en de naam van de jonge piloot erop, maar mag ze niet meenemen, zo'n mooie schoenen zijn in deze tijd te riskant. Ze worden verstopt in een gat waar een ijsschots op ligt. Hoe moet het nu verder? In ieder geval weg hier, van de kippenkooien naar een terrein met meer begroeiing. Wat nonchalant voor iedere eventuele wandelaar lopen ze naar de oever van de Run en blijven aan de Eerselse kant. Daar komt Driek van de Ven van het nabije gehucht Schadewijk met zijn hond aangewandeld. Op deze zondagmiddag in de win-

De pastoor z'n broek, met de blokhut van "De Jonge Werkman".

ter heeft hij het rustig. Hij krijgt in kort bestek te horen wat er aan de hand is en met een "Denk eraan, Driek, mondje dicht" gaat hij huiswaarts. Na een half uurtje komt vader Bert van de Ven aangelopen met een tas: witte mik met worst. Dat smaakt voortreffelijk, zeker na twee dagen zonder eten en drinken.

De twee piloten willen naar België, maar hoe? Geert kent wel een voorlopige schuilplaats.

In het perceel van de kerk, tussen de Hoogstraat en Stokkelen – dat is nu op het bosje waar de weg Eersel-Dommelen en de Run elkaar kruisen – staat de blokhut van "De Jonge Werkman" Iedereen kent dit gebied als "de pastoor z'n

broek" waarin niet gevist mag worden, zoals de pastoor vanaf de preekstoel verordonneerd heeft. Daarheen gaat de groep.

Ondertussen gaat Theo thuis zijn fiets halen en rijdt naar de pastorie om aan kapelaan Van der Linden te vragen of hij een oplossing kent. "Nee, Theo, nee nee natuurlijk niet. Kom over een paar uur maar terug, misschien heb ik dan een idee."

Als Theo opnieuw naar de kapelaan gaat, krijgt hij te horen dat er die avond een politieagent in uniform naar de blokhut komt. Dan is het veilig, zeg ze dat maar.

Met deze boodschap gaat Theo gauw terug naar de blokhut. Alle vijf kennen de kapelaan en ze weten dat hij niets belooft wat hij niet kan waarmaken. Het is dan ook gemakkelijk de piloten op hun gemak te stellen. Ze nemen afscheid van de twee, maar niet allen tegelijk, om te voorkomen dat er ook maar enig vermoeden bij wie dan ook gewekt kan worden dat in de blokhut iets gebeurt wat de Duitsers graag zouden weten. De blokhut kan niet veilig afgesloten worden, zelfs niet provisoorsch; het is immers het tehuis voor de werkende jeugd van Eersel. Die heeft er zondags, gelukkig nu, niets te zoeken.

Het drietal met o.a Arie die het gemakkelijkst met de piloten kan praten, vertrekt als het al begint te schemeren: "Have a good trip."

---Wat er daarna gebeurd is, heeft zuster Reinildis pas na de bevrijding verteld.---

Wachtmeester De Vos in uniform heeft de twee Amerikanen 's avonds naar het klooster in Eersel gebracht, waar moeder-overste Reinildis hun onderdak gegeven heeft voor één nacht.

Wie de twee piloten, wanneer en hoe laat of hoe vroeg en via welke sluipteg over de grens heeft gebracht, is nooit bekend geworden. Wel weten we dat wachtmeester De Vos, meteen maandag daarna al, de overalls en de klompschoenen bij de familie Van der Aalst heeft teruggebracht. Meer informatie is onduidelijk gebleven omdat De Vos vrij gauw na de bevrijding is gestorven. Het verhaal dat de twee Engeland niet bereikt hebben maar in de mijnen bij Luik gewerkt hebben tot ze in juli 1944 bevrijd zijn en opnieuw zijn gaan vliegen, hebben Theo en Geert van der Aalst en de onderduikers niet kunnen verifiëren.

Ook in het boekje "Esbeek een schakel in de pilotenlijn-De groep Smit/Van der Heijden" is hierover geen vermelding te vinden. Dit zal zeer waarschijnlijk een mysterie blijven.

Theo van der Aalst
Kees Cornelissen

Huidige foto van de "pastoor z'n broek".

Frans Teunis vertelt wat er niet lang geleden verder gebeurde:

Een onverwacht vervolg

Onlangs kwam een zekere Cees van der Leeuw in de heemkamer om nadere inlichtingen in te winnen over de ontginning "Het Groot Goor", gelegen tussen Steensel en Veldhoven. Hij bleek een groot kenner te zijn van de crashes in WO II, maar liep nog met een groot vraagteken over hoe de overlevenden tussen Eersel en Bladel werden weggebracht, hij kende de namen van de twee piloten zocht langs welke wegen ze 'verdwenen'. We hebben het artikel voor hem opgevist [zie hiervoor] Hij kon ons helpen aan de namen van de twee piloten. Wie de piloten heeft weggebracht, langs welke weg en of ze heelhuids in Engeland zijn aan gekomen, is helaas nog onbekend.

Wel heeft de heer Van der Leeuw het raadsel een beetje helderder gemaakt:

De datum zondag 6 februari is twee dagen na de crash van de 4de waarover de piloten spraken. Hun vliegtuig was een B 17 G van 91st Bomber Group/401 Bomber squadron. Hij crashte om ca.12.50 uur in een weiland bij Zeelst. De Boeing was op weg naar Frankfurt. Van de bemanning van 10 man zijn er twee ontkomen en zijn de overigen gevangen genomen. Die twee piloten hebben nu een naam gekregen; het zijn de navigator John Whitney en de bombardier Lee Lewis.

Rosdoek-lezer, als u iets weet of vermoedt dat het kan bijdragen aan meer kennis van zaken voor de kring of een aanvulling kan zijn op de kennis die er al is, neem dan contact met ons op via de website. Je weet nooit waartoe het kan leiden. Dit artikel geeft aan hoe mooi het kan zijn. U kunt steeds mailen naar f.teunis@chello.nl

Frans Teunis.

Noot van de redactie

Dat de in Rd 133 genoemde wachtmeester **De Vos** de twee naar het klooster op de Dijk bracht, moet welhaast een vergissing zijn. In de oorlogsjaren was "d'n opper" hier in Eersel, de opperwachtmeester der marechaussee **Claassen**, een man die gezag uitstraalde en daar "voor de goede zaak" ook volop gebruik van maakte. Het gezin Claassen woonde in de oorlogsjaren zelfs in het klooster. Betere entree is er niet! De naam De Vos komt hier wel voor. Hij was jachtopziener bij "d'n Baron", Emile de Cartier de Marchiennes. Bij de verkoop van het kasteel te Duizel in 1937 eindigde zijn dienstbetrekking.

UIT EEN OUDE DOOS . . .

. . . kwam een onopvallend velletje papier tevoorschijn met interessante gegevens over de veranderingen in het Eersels basisonderwijs tussen 1957-1977. M. van Heugten, destijds hoofd van de school aan de Postakkers, laat zien hoe veel er in die in 20 jaar veranderde. Nagenoeg in alles: in aantal leerlingen, leerkrachten en klassen, financiën en leerling bestemming. Van eerst veel lbo naar veel avo later. Lees, vergelijk en verbaas u!

In 20 jaar kan veel veranderen

	Schooljaar 1957/1958	Schooljaar 1974/77
Aantal leerlingen	245	910
Bestemming leerlingen b.g.		
of LBO	9 4%	51 27%
of AVO	6 40%	135 73%
Aantal klassen	8	30
Klassen noodlokalen	3	8
Aantal leerkrachten	8	35
Gemeentekost per ll.	f 36,-	f 336,-
Totaal gemeentekost.	f 9930,-	f 305.760,-
Salaris leerkrachten	f 40.303,-	f 1.467.110,33
Opbrengst kinderpostzegel	f 330,-	f 6.460,-
X 2 voor mensjeenland		

VAN TREKKEN EN STOTEN

Uit: Piet van Woerkum - Hardspaat bovenerns

Piet van Woerkum (1918-2006) was in zijn jaren een bekend en geliefd persoon in Eersel. Hij was o.m. dirigent van het parochieel koor en schreef ook regelmatig over het dorpsleven. In zijn zelf uitgegeven bundel "Hardspaat bovenerns" beschrijft hij situaties en personen uit het dorp, zoals hij die kende en meemaakte. De Rosdoek zal af en toe zo'n schets publiceren. Wordkeuze en spelling zijn van Piet en – op een enkele typefout na – geheel ongewijzigd.

De modeme biljartsport dateert van 1827, toen de Fransman Menga de pomerans uitvond. Maar al veel eerder, in de zestiende eeuw, was biljarten in primitiever vorm een geliefde verstrooiing aan het Franse hof. Na de oprichting in 1911 van de Nederlandse Biljartbond kreeg het spel algemene erkenning en van toen af nam het een grote vlucht. Vandaag de dag biedt het een aangename verpozing aan velen, vooral ook aan de ouderen onder ons. Verenigd in de Kempische Biljartbond spelen honderden mannen van boven de vijftig in competitieverband. Wie in deze sport is geïnteresseerd, kan ook als kijker genieten. We hebben dat in onze Eikenburg gedaan en willen daar verslag van doen. Zomaar wat korte aantekeningen op een middag. We zien Fons Wilting doende met een trekbal. De moeilijkste variant kiezend komt de angespeelde bal weer in goede positie. Het wordt een serie van twaalf. Als hij dan mist, gaat z'n hoofd wat schuin naar beneden en zijn opwaartse blik drukt teleurstelling uit. 't Scheelde ook maar 'n haartje! Bij Kees Pijs trekt zijn handenwerk de aandacht. Bij voorkeur rust de keu op zijn duim. Zijn lenige vingers doen hem zijn hand in elke stand op het laken zetten. Aan Peerke van de Sande ziet ge zijn leeftijd van 84 jaren niet. Vorig jaar was hij kampioen Pentatlon. Da's geen klein bier. Huub Castelijn's is de perfectionist, de man van de strelende stoot en het korte spel. Zijn tegenstander profiteert van een droompositie die Huub achterlaat. Wie Willeke Theuws bezig ziet, mag denken dat deze zijn jonge jaren niet altijd op de boerderij versleten heeft. Met één oogopslag heeft hij de situatie overzien, waarna hij de ballen profijtelijk weet te raken. Ook in het moeilijke pentatlon is hij een matador. Harrie Kraayvanger is hoogstzelden van de partij en als hij er is, hoort ge hem niet. 'n Goeie bal stoten kan hij wel. 'n Ge-regelde klant is Frans Kennis. Hij is 'ne sekure. Specialist in het dun raken.

Zijn afstoot vraagt enig geduld van de medespelers, maar veel keren krijgt hij een verdiend applausje. Gerrit Bles laat ons genieten van fijnzinnig spel zonder franje. Twee jaren geleden won hij de Pentatlonprijs, wat zijn kunde bewijst; Theo Giezenaar is een linksspeler. Zijn stijgend moyenne toont de ernst waarmee hij met de biljartsport bezig is. Na een inspannende partij relaxt hij met 'n sigaartje, dat hij zorgvol koestert. Theo van Sambeek is trekspecialist. Caramboleren de ballen niet, wegens onfortuin, dan is de stoot 'gin zak werd'. In Janus Wintermans z'n manier van spelen zie ik de gemeenteschilder terug. Een korte en wat felle afzet, die hem ook in zijn beroep eigen was. Wie goed luistert, hoort onder 't spelen aanwijzingen geven. De stem is van Dré Paridaans, als instructeur en als speler bekwaam. De serie americaine is bij Frans Versmissen in studie. De drijf-, klots- en plaatsstoot zonder en met effect voeren zijn puntentotaal hoog op. Is Willem van der Aalst goed op stoot, dan is hij 'ne speler van formaat. 'n Wat snelle stoter, die toch de ballen in de goede loop tikt. Piet Bierens (van Jaikes) speelt beheerst. Met een aangeboren feeling stuurt hij de ballen met speels gemak over het laken. "Hij maakt er veel", hoort ge goedkeurend mompelen. Sjef Jansen gaat met de driekleuren om alsof het tere wezens zijn, die men geen pijn mag doen. Willem Maas (van Nolle) heeft 'n voorliefde voor het grote veld, het bandenspel voor de kenners. 'n Kans in de dubbelloop is in zijn berekening opgenomen. Wim van Woerkum is alleszins een trektalent. Een goede keuvoering is in zijn voordeel. Jantje Schoormans is op zijn best als-ie vóórstaat. Hij overigens niet alleen. De tijd dat zijn lenzen gingen schuiven is gelukkig voorbij. De biljartsport heeft Toon van den Heuvel met het autochtone volk goed in contact gebracht. Zeer tot ieders genoegen, want hij is nog 'n goed speler ook. Dat is ook Harrie Sas, maar 't gaat hem niet altijd even goed. Dan is onze geliefde vrouwe Fortune wijd weg. De ballen zullen het dan 'net niet doen'. Broer Verdonschot heeft 'n voorliefde voor d'n op-en-neer en hij gaat het lang-hout niet uit de weg.

De Lotto-geest helpt hem uit impasses. De meestertitel geven we aan Jos Flament. In zijn spel zien we de geamortiseerde doorstoot, de technieken van de geduwde pols, de tempo pols en het duwen vanuit de onderarm, zuiver toegepast. Ook de harmonicastoot, de volledige

amorti en de piqué extérieur gaat hij niet uit de weg. Wim Wintermans tenslotte zoekt 'de maat' tussen het theoretische mijkpunt en de negen mijkpunten, die een gevorderd speler aan de tweede bal geeft. Om vijf uur is het gedaan. De gastvrouwen knippen lampen uit en aan.

De Eikenburgers gaan voldaan naar huis. De biljaners dragen met hun keu ook hun talenten mee.

**DE VEILIGSTE PLEK
VOOR ALLES
VAN WAARDE**

**BEWAAR UW WAARDEVOLLE SPULLEN IN
HET BEST BEVEILIGDE FORT VAN NEDERLAND**

Kom een kijkje nemen in ons unieke pand.
Maak vrijblijvend een afspraak.

Dr. Hiltroplaan 1 ■ 5652XR Eindhoven
T 040 70 73 131 ■ www.fortados.nl

FORTADOS
DESIGNED TO PROTECT

Ad Kokx v.o.f.

Witgoed

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Bij inleveren van deze bon krijgt u een Kerastase ritueel t.w.v. €15.00 voor €7.00. Heeft u vragen? Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

van Herwijnen
SERVICES

Van Herwijnen
services 10 jaar

installatie & advies

Locatie

Horstveld 14
5521 SL Eersel

Neem contact op

Tel. 06 - 19 19 30 55
info@vanherwijnen-services.nl

www.vanherwijnen-services.nl

Sterkin **DE ECHTE**
Kwaliteit

- Service en onderhoud aan cv-toestellen
- Milieubesparende wateroplossingen
- Complete badkamers
- Zonne-energie en warmte terugwinning

ATD
MACHINERY

ATD Machinery B.V.

Smaragdweg 30
5527 LB Hapert

info@atdmachinery.nl
www.atdmachinery.nl